

Skrivelse till regeringen i samband med arbetet med energipropositionen

Denna skrivelse är inlämnad av Lokalkraft Sverige. Den är gemensamt författad av Lokalkraft Sverige, Nils Andersson, Gunnar Lundberg och Set Persson.

Lokalkraft Sverige är en sammanslutning av lokala energileverantörer i samverkan. Våra kunder återfinns lokalt och i vår direkta närhet. Vi är därför en viktig aktör i samhällsbyggnaden på de orter där vi verkar eftersom vi har stor kännedom om kundernas behov och önskemål. Vi samlar medlemsföretag som tillsammans företräder cirka 450 000 kunder inom elproduktion, elhandel, elnät, fjärrvärme och kompletterande verksamhet. Lokalkraft Sverige är av svenska staten bekräftad nationell DSO-organisation.

Nils Andersson, civilingenjör, tidigare vd för Kraftverksföreningen, ledamot i NordPools styrelse, affärsutvecklingsansvarig på Elproduktion Norden på Vattenfall och ordförande i utredningen om elcertifikat

Kontakt: 070-5398987 nilsanderson100@gmail.com

Gunnar Lundberg, civilingenjör, tidigare anställd i Vattenfall som marknadschef, regionchef, vd för Vattenfall Regionnät samt Regulatory affairs, ordförande i Eurelectric market committee.

Kontakt: 070-5396624 gunnar.eem@gmail.com

Set Persson, civilingenjör, tidigare chef för Vattenfalls produktionsplanering Norden

Kontakt: 070-5395135 set.persson@gmail.com

Stockholm den 2 oktober 2023

Erik von Hofsten

vd

erikvonhofsten@lokalkraft.se

073-848 20 30

Anders Pettersson

elnätsexpert

anders.pettersson@lokalkraft.se

070-894 26 49

Lokalkraft Sverige

Olof Palmes gata 29, 4 tr

111 22 Stockholm

www.lokalkraft.se

<https://www.linkedin.com/company/lokalkraft-sverige/>

2023-10-02

Nya roller för ett bättre framtida elsystem

Sammanfattning

I samband med arbetet med energipropositionen och även i arbetet med den europeiska energilagstiftningen vill vi framhålla att kundernas ställning på elmarknaden måste stärkas.

Vi föreslår en ny roll för elnätföretagen som bättre tillvaratar kundernas intressen och som integrerar kunderna i leveranssäkerhetsarbetet via sitt lokala nätbolag. Förslaget gör det dessutom möjligt att särkoppla de senaste vintrarnas höga elpriser från påverkan från omgivande länder utan att vår viktiga export av el begränsas.

Förslaget innebär inte heller någon konflikt med EU:s konkurrenslagstiftning.

Så stärker vi kundernas ställning

Under våren genomförde undersökningsbolaget Supportbolaget en kundundersökning där elnätskunderna bedömde de elnätsbolag som de är kunder till, utifrån kundnöjdhet och prisvärdhet. Resultatet överlämnades direkt från Supportbolaget till professor Magnus Söderberg. Hans analys (bilagd) visar att kundernas bedömning av prisvärdheten i hög utsträckning utgår från den upplevda närheten till nätbolaget. De kundägda och de mindre kommunala energibolagen har en betydligt högre kundnöjdhet och upplevd prisvärdhet hos kunderna än vad statligt, börsnoterade och riskkapitalägda bolag har.

Söderberg föreslår att regelverket antingen ska undanta de kundägda bolagen från det kostnadsdrivande regelverket, på det sätt som med framgång gjorts i Nya Zeeland, eller att regelverket utformas så att det premierar hög kundnöjdhet. På så sätt kan inte företag tjäna på att dra ned på sin kundtjänst.

Genom att stärka kunderna inflytande i leveranssäkerhetsarbetet och i den fysiska elhandelsverksamheten enligt nedanstående modell, kommer med all sannolikhet kunderna även i de större nätföretagen att uppvisa större kundnöjdhet i framtiden.

Elnätföretagens roll

I den pågående utredningen om översyn av regleringen på el- och naturgasområdena skriver regeringen i kommittédirektivet:

”Det pågår för närvarande en elektrifieringsvåg i det svenska samhället. En ökad elektrifiering är avgörande för att nå klimatmålen. Elektrifieringen innebär stora möjligheter för hela Sverige genom att den bland annat skapar nya arbetstillfällen och regional utveckling. Ett robust elsystem med hög leveranssäkerhet, låg miljöpåverkan och el till konkurrenskraftiga priser är en förutsättning för att Sverige även i framtiden kommer att ha en industri som är konkurrenskraftig samtidigt som klimatmålen uppnås.

Regleringen av el- och naturgasmarknaderna har sin utgångspunkt i att sådan verksamhet utgör ett så kallat naturligt monopol, där kunderna är den svagare parten. De har till exempel inte möjlighet att byta elnätsföretag om de inte är nöjda med företaget.

Vid utformningen av en ny reglering av nätavgifterna bör den utökade elektrifieringen av samhället beaktas. Den nya regleringen bör ta till vara kundernas intressen på både kort och lång sikt, och säkerställa att kunderna inte betalar ett överpris för nättjänsten.”

Det är bland annat mot denna bakgrund hög tid att sätta elnäten i centrum för den framtida energipolitiken, inte bara regleringen av nätavgifterna.

När elmarknaden avreglerades 1996 valde man olyckligtvis att sätta gränsen mellan monopolverksamhet och konkurrensverksamhet på ett mycket ineffektivt sätt.

Det bestämdes att all elhandel ska vara konkurrensutsatt och distribution ska vara monopolverksamhet.

Verkligheten har dock visat att försäljning av fysisk el inte alls är en konkurrensverksamhet. Elhandlarna, som ansvarar för försäljning till kunderna, tar inte längre några prisrisker på den fysiska elmarknaden, spotmarknaden, utan lägger ett i stort sett vertikalt bud för att garantera att alltid få tillgång till den el som kunderna efterfrågar.

Nätföretagens distributionsmonopol bör därför utökas med att även omfatta försäljning av fysisk el till samtliga kunder på det egna nätet. Nätföretagen blir då ombud för alla sina kunder och lägger ett samlat bud på de fysiska elmarknaderna, spot, intradag och reglermarknaden. Genom att nätföretagen blir balansansvariga för hela volymen på det egna nätet kommer balanshanteringen att effektiviseras avsevärt. Varje nätföretag avräknar den samlade balansen i en enda punkt gentemot Svenska Kraftnät. Det behövs ingen omfattande elhandelshub.

Eftersom försäljningen av fysisk el, enligt detta förslag, ingår i distributionsmonopolet ska reglermyndigheterna bevaka att priset är spotpriset eventuellt korrigerat via intradaghandel och reglerpriset. Detta innebär dessutom att behovet av anvisningsleverantörer upphör.

Den stora potentiella möjligheten som kundernas reglerförmåga (flexibilitet) utgör, kommer också att avsevärt mer effektivt kunna användas när kunderna direkt eller indirekt via aggregatorer kan erbjuda nätföretagen en samlad regleringskapacitet att användas på de fysiska elmarknaderna. En sådan hantering är mycket svårare med dagens elhandlarmodell.

Eftersom nätföretagen har en gedigen kunskap om sina kunders behov och önskemål av el kommer balansosäkerheten att minimeras i den löpande driften.

De kunder som vill prissäkra sig mot spotpriset kan i framtiden göra det genom elhandlarna och förhoppningsvis många andra aktörer som banker och försäkringsbolag när man som säljare av prissäkringstjänster slipper att vara balansansvarig. Prissäkring blir en rent finansiell verksamhet helt frikopplad från den fysiska elmarknaden. Kunderna kommer ändå att på marginalen kunna känna kortsiktigt pris och därmed få incitament att delta i den fysiska regleringen.

Leveranssäkerhet

Nätföretagen gör också tioåriga nätutvecklingsplaner vilka möjliggör en effektiv leveranssäkerhetsplanering i varje enskilt nät.

Nätföretagen, som bäst känner sina kunders behov av el och möjligheten till flexibilitet i elanvändningen, ska åläggas att dokumentera leveranssäkerheten för både effekt och energi i sitt nät. Dessa beräkningar ska göras i nära samarbete med landets systemoperatör Svenska kraftnät.

Nätföretagen kan då avgöra hur stor kapacitet som behövs från överliggande nät för att upprätthålla både effekt- och energileveranssäkerhet.

Nätföretagen lämnar dessa uppgifter till överliggande regionnät och vidare upp till Svenska kraftnät, eller annan myndighet som i framtiden får ansvar för den nationella leveranssäkerheten.

En sådan "bottom-up"-modell kommer snabbt att visa var på den nationella elmarknaden som kapacitetsbristerna finns.

Det räcker dock inte att enbart analysera var bristerna finns.

Om leveranssäkerhetsmyndigheten vid sådan beräkning ser att det behövs ny kapacitet för att upprätthålla tillräcklig leveranssäkerhet ska leveranssäkerhetsmyndigheten i första hand upphandla befintlig kapacitet som av marknadsskäl inte används eller ligger i malpåse.

Om inte detta räcker ska leveranssäkerhetsmyndigheten ta in anbud på ny kapacitet som behövs. Anbudsgivarna ska ange vad man, utöver marknadspriset, vill ha för att genomföra investeringen.

Leveranssäkerhetsmyndigheten ska värdera anbuden och teckna avtal med det företag som lämnar bäst anbud med beaktande av egenskaper hos den nya produktionen som främjar en god leveranssäkerhet.

Det företag som vinner anbudet ska förbinda sig att bygga och driva anläggningen i enlighet med leveranssäkerhetsmyndigheten önskemål.

Merkostnaden som leveranssäkerhetsmyndigheten får ska av Svenska kraftnät fördelas ut som nätavgift till stam-, region- och lokalnätägare.

Det kan nämnas att i flera europeiska länder, bland annat Storbritannien, sker alla investeringar i ny produktion efter liknande anbudsförfaranden.

Särskiljande av elpriset i olika elområden

Det är inte rimligt att länder som kommer att ha kvar ett långsiktigt beroende av fossila bränslen - genom att de inte bygger ut kärnkraft och har svårt att bygga vindkraft, eftersom de är väsentligt mer tätbefolkade än Sverige - ska påverka elpriset i Sverige, speciellt södra Sverige.

Det är tyvärr inte bara ett resultat av kriget i Ukraina utan inverkan kommer att finnas kvar så länge länderna på kontinenten har kvar gas och koleldad produktion. Skälet är att när tilldelningen av utsläppsrätter minskar i Emissions Trading System (i fortsättningen förkortat ETS) så ökar priset på utsläppsrätter och därmed elpriset. Det finns ingen begränsning uppåt.

Det är styrkan med ETS. Samtidigt får de länder som säljer utsläppsrätter stora intäkter som de kan använda till att kompensera elkunderna eller sänka löneskatter. Sverige som inte har några sådana utsläppsrätter att sälja får inga intäkter bara högre elpriser.

Eftersom elhandlare och traders, enligt ovanstående modell, inte längre verkar på den fysiska elmarknaden blir det möjligt att särskilja inhemska priser från exportpriser vilket annars inte är möjligt. Det blir enbart producenter och elnätsföretag som möts på den fysiska marknaden.

Vi anser därför att systemoperatörerna ska ta hand om respektive lands spotbud från producenter och nätägare. Systemoperatörerna skickar buden vidare till landets kraftbörs.

Kraftbörserna beräknar, via europeisk clearing, pris och utbud precis som idag (nedan kallat EU-priser)

Systemoperatörerna ger kraftbörserna information om vilka begränsningar på förbindelserna till övriga länder som ska göras i prisberäkningen för att undvika påverkan av elpris från länder med extremt höga elpriser. Kriterier för vilka utlandsförbindelser och hur mycket dessa ska begränsas i prisberäkningen måste utredas vidare.

Detta innebär ingen begränsning av export och inte heller påverkan på andra länders elpriser.

Kraftbörserna beräknar därefter de inhemska priserna för alla elområden med beaktande av att den begränsade exporten till övriga Europa.

Kraftbörserna skickar de båda prisberäkningarna till respektive systemoperatör.

Systemoperatörerna beräknar de inhemska producenternas spotutfall baserat på inhemskt pris och respektive producentens spotbud. Motsvarande beräkning görs med EU-pris. Samtliga producenter får sälja en volym baserat på lämnade bud till det inhemska priset för respektive område. Bud som ligger över det inhemska priset men under EU-priset särbehandlas och prissätts till EU-priset för respektive område och exporteras.

EU-lagstiftningen

Det kan rimligen inte bli något problem med EU-lagstiftningen eftersom konkurrensen på elmarknaden bevaras med finansiella kontrakt. Att nätägarnas distributionsmonopol utökas med försäljning av fysisk el till kunderna strider inte heller mot konkurrenslagstiftningen.

I spotmarknaden kommer varken pris eller utbyte med andra länder att påverkas.

Bilaga

Prisvärdhet i svenska elnätsbolag (rapport av professor Magnus Söderberg)